Ragnhild

Skjernøyposten

— ORGAN FOR SKJERNØYFOLK UTE OG HJEMME —

NR. 4 **JULEN 1989** 21. ÅRG.

LANG TID TILBAKE HENDTE DET.

Lang tid tilbake hendte det
som i Bibelen blir fortalt,
en gutt ble født i Betlehem,
og Jesus ble han kalt.

Kor:
Lytt til englers glade sang,
hør hva de har å si.
Frelse til hvert menneske
kom han for å gi.
Hør basuners klare klang,
Kristus har satt oss fri.
Frelse til hvert menneske
kom han for å gi.

Da Josef og Maria kom,
var det natt i Betlehem.
Det fantes intet leierom,
ingen plass i noe hjem.

Endelig fant de en ledig plass
i en stall som var forlatt.
I krybben la de Frelseren
den første julenatt.

Og gjeterne på markene
de fikk se en stjerne klar.
De hørte kor av himmelsk lyd,
som dette bud til dem bar.

PÅ TUR MED SKJERNØY HISTORIELAG.

Søndag 10. sept. var Skjernøy Historielag på tur til Slottsborg i Valvik og til Merkesteinen på Dyrstad. Det var en hel gjeng som hadde møtt fram og været var helt fint. Alf Pedersen viste vei fram til de gamle feltspattgruvene som ligger rundt Slottsborg, og han fortalte det han hadde hørt og kunne huske. En av gruvene som ligger på Monen i Valvikvågen har vært 14 m. dyp. Som kjent går det en åre av ren feltspatt i Slottsborgheia. Gruvene ble drevet i forrige århundre og første halvdel av dette. Utbyttet ble heller magert. En del av steinene som var gravd ut og lå klar for henting med båt, ble skyllet til havs under en storm.
I Skjernøyboka er Slottsborg omtalt av Eugen P. Valvik. Det har vært en gammel bygdeborg der og under hele heia på østsiden ligger det steinrøyser som har vært benyttet til forsvar.
Videre gikk turen til Valvikstranda hvor det før krigen ble drevet hermetikkfabrikk og båtbyggeri. Det var far til Alf Pedersen, Martin, og Bjørn Valvik som bygget båtene i sjøboden. Sjøboden var da dobbelt så lang som den er i dag. Da båtbyggingen var slutt tok Bjørn Valvik med seg sin halvdel av boden. Hermetikkfabrikken lå like bak denne sjøboden. Det var ikke så lenge den var i drift.
Turfolket hadde kaffepause på bryggene i Valvik før turen gikk til Dyrstad, hvor målet var merkesteinen. Den ligger inne på heia mellom Dyrstad skolehus og Nordmyra, eller Skanesodden (mellom Kirkevika og Færøysundet).
Veien fram der steinen ligger er svært kronglete og steinen er vanskelig å finne der den ligger under en ups. Steinen har en gang stått oppreist og har en høyde på ca. 3 - 3,5 m. og er spiss i toppen og slank. Steinen har flere navntrekk innhugget og ett årstall er 1851. Det er også hugget inn bokstaver på undersiden, men da den ligger nede er det vanskelig å finne alt, eller om det er noe mer. -- Det ble bestemt å prøve å gjenreise steinen og det ble diskutert hvordan det best kunne gjøres. Men spørsmålet er; Hvorfor har denne steinen stått oppreist med alle disse navntrekkene? Husk at steinen står langt inne i skauen. Et sted av innrisset på steinen kan kanskje tyde på at det er noe oppgjort eller det er blitt inngått et forlik? Steinen står heller ikke ved noen eiendomsgrense.
Turen gikk videre ned til Nordmyra og ble avsluttet ved Robertas benk.

HILSEN FRA CALIFORNIA.

Jeg gleder meg til "Skjernøyposten" kommer. Det er det samme hva jeg gjør, stopper alt av og leser avisen. Vil innrømme når de nevner navn på folk vet jeg ikke hvem de er alltid, men følger slekta på etternavn. Navn på gårdan, fjordan, de mindre øyene osv. er jeg med på. Fiskeprat er av stor interesse. Ungdomsforeningen, Dyrstad skolehus, ikke minst smånytt fra øya. Ja, alt har interesse.
Takk for de 20 år. Jeg gratulerer og ønsker mange flere "Skjernøyposter" å få.

God jul og godt nyttår ønskes til alle dere der hjemme og ute.

Fra Lillian Boyle
(født på Berge).

SKJERNÖYPOSTEN
- ORGAN FOR SKJERNÖYFOLK UTE OG HJEMME-

Redaktør: Sigurd Aalvik
Tlf. 043-68611
I redaksjonen: Håkon Karlsen, Georg Walvick og Norvald Jenssen.
Adr.: Skjernøy, 4500 Mandal.
Postgirokonto: 5425368.
Kontakt i USA:
Mrs. Elinor Kristiansen,
853 - 58 st.,
Brooklyn N.Y. 11220.
Abonnementspris pr. år kr. 30.-
USA $ 5.-

litt fiskeprat

For å begynne med ettersommeren; fra slutten av august og i sept. kom det plutselig store mengder makrell utenfor her, Nodevika, Kirkevika, ja alle steder var enkelte dager fulle av makrell og rigla ble full med det samme den kom ut av båten. Men for fiskerne ble det en stor skuffelse, mottaket brøt helt sammen. I Mandal ble mottaket begrenset med kvote for hver båt, og til slutt ble det helt stopp. Fiskerne måtte da kjøre helt til Farsund, hvor det lå en russisk frysebåt og tok imot makrell. Men der var det så mange båter med last at ventetiden for å bli losset var opp til 2 døgn.

Alle makrellbåtene har nå makrellen i kjøletanker så den tok ingen skade, men for de fleste ble det bare 2 laster i uka, resten ble venting. Hadde mottaket fungert kunne det blitt rekordfiske, for det må være mange år siden det var slike store mengder makrell under land. Får håpe det blir en bedre ordning med mottak neste år. Slik som det var i høst går ikke an.
Så til hummeren, som også plutselig var kommet tilbake i teinene i større antall enn på mange år. Tror mange var overrasket da de fikk opp til 1/2 hummer pr. teine første trekket, og samlet fangst etter endt fiske på over 300 hummer for de beste. Det fiskes jo nå med langt mindre teiner enn før, men 3 hummer pr. teine etter 3-4 ukers fiske har flere fått. Også været var aldeles strålende, stille og reine sommerværet de første 14 dagene. Et lyspunkt var det også at det var en god del små-hummer. Kanskje de bedre hummerfangstene kommer av at det ble sluppet ut små hummeryngel utenfor her for noen år siden. Det har også vært flere av dem i fangstene.

Også kjølpelyra er kommet tilbake igjen, etter at den har vært borte i mange, mange år. Det er en fin lyr, opp til 2-3 kg, som biter tidlig på morgenen og seint om kvelden.

Rekefangstene er heller blitt mindre. Skjelden mer enn 500-600 kg. i uka, og noen ganger bare det halve. Men det er mye små-reker i fangstene. Og nå som makrellen, hummeren og lyra er på vei tilbake, slår sikkert også reken til igjen.

Det er vanskelig å spå fiskens gang i havet, men vil spå at torsken er på plass når jula ringes inn.

UNGDOMSFORENINGEN

Som vi avsluttet med i sommernummeret, så er vi tilbake igjen når det stunder mot jul, også med nytt fra Ungdomsforeningen. Vi skal begynne der vi slapp sist. De nye stolene til storesalen kan være på plass før jul. Samtidig vil vi prøve å selge de gamle benkene, hvis noen er interessert. Prisen blir kanskje kr. 250. (Kanskje det kan bli til mange hagebenker). De nye stolene er laget i tre og fåt stoff i rygg og sete. Vi gleder oss til å sitte på dem. Men vi lurer jo litt på hvordan julefesten vil arte seg, med stoler å stue vekk istedet for benker.
Så står jo julens arrangementer klare. Lørdag 16. des. vil vi "synge julen inn" med grøtfest. Julefesten blir som vanlig den 28. som er torsdag, og barnefesten dagen etter.
Men det har vært litt av hvert siden samlingsfesten 3. sept. Det var kakeutlodning 4. okt. med inntekt til kretsen, med godt resultat. Videre var det møteuke fra 17. til 22. okt. ved Per Løvås, hvor det var godt besøk hver kveld. Fredag 20. var det krabbefest og på programmet var det både skjemt og alvor, og godt besøkt. Videre har Ungdomsforeningen hatt sine faste onsdagsmøter og en hyggestund søndag ettermiddag. Årsmøtet blir onsdag 6. des. Da er det også sendt ut forslag til revidering av lovene, som er fra 1923.
Fredag 8. des. blir det sangkveld i storesalen, da får vi besøk av Flekkerøyguttene.

Så vil vi ønske alle en riktig god og velsignet julehøytid.

xxxxxxxxxxx

Det er mange fine, gamle barnesanger som er i ferd med å gå i glemmeboken. De gamle sang-eller lesebøkene hvor de stod er det ikke mange igjen av og det er fare for at disse sangene vil hent forsvinne. Vi har tenkt å gjøre noe med dette og vil ta med noen av dem her i Skjernøyposten etter hvert. Og vi håper at de unge foreldre vil la dem gå videre til sine barn.

Vi har fått tilsendt en som nok er kjent av de fleste i foreldregenerasjonen, men det er kanskje de ferreste som kan hele sangen, men her er den:

RIDE, RIDE RANKE. N.V. Krossing.

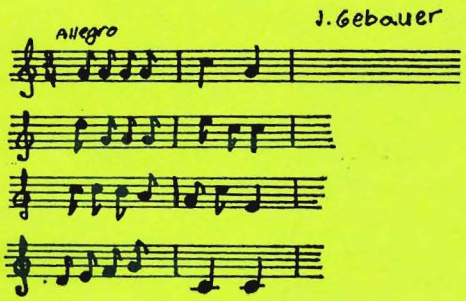

Ride, ride ranke.
Hesten heter Abelgrå.
Sitter der en rytter på.
Ride, ride ranke.

Ride, ride ranke.
Si meg hvor skal veien gå?
Bestefar besøk skal få
Ride, ride ranke.

Ride, ride ranke.
Og når vi så stiger av
sier vi "God dag, god dag".
Ride, ride ranke.

Ride, ride ranke.
Så til bestemor avsted,
hviler oss på hennes kne,
Ride, ride ranke.

Ride, ride ranke.
Greven er så høyt på strå,
Bonden må i tresko gå
Ride, ride ranke.

Ride, ride ranke.
Tantes stuedør vil vi
heller ikke gå forbi,
Ride, ride ranke.

Ride, ride ranke.
Nå til onkel i galopp,
"Er han hjemme?" "Ja, så stopp"
Ride, ride ranke.

Ride, ride ranke.
Men så faller kvelden på.
Lille hest til stallen gå.
Ride, ride ranke.

Ride, ride ranke.
Til i morgen stå i ro.
Havre først, en klapp, ja to.
Ride, ride ranke.

FRA MØTE I HISTORIELAGET; VRAKJAKT I ARKIV OG PÅ HAVBUNNEN.

Vår eminente forkvinne Rita, ønsket alle et hjertelig velkommen til dette foredraget ved Tor Rognmo, som sto i kysthistorikerens tegn. Hvorpå hun gav ordet til overnevnte, som innledet sitt foredrag med å redegjøre for sin bakgrunn.
Det hele startet med det såkalte "Farestadvraket". Hvor han stilte en del ubehagelige spørsmål til faghistorikerne, slike som hvilket skip, hvor det kom fra og lignende. --- Etter som de herrer fra sjøfartsmuseet ikke kunne svare, ble hans nyskjerrighet vakt. Heldigvis, får man vel si. Da spesielt etter å ha bivånet aftenens utmerkede foredrag.
Som sagt; det begynte med "Farestad vraket." Etter to års nitid arbeide med gjennomlesning av hundrevis av gamle dokumenter på arkivet og andre gamle kilder, fant han løsningen. Skipet, et fløytskip fra Holland, på veg fra Amsterdam til Strømstad i ballast. Skutas navn var "Der Christian", skulle laste brosten, men kom aldri så langt. Under es S.W. storm i november 1714 kom hun inn Oddefjorden i mørke og snøkav. For sent oppdaget man fadesen, og under forsøk på å komme ut igjen grunnstøtte skuta på en odde av Sandøy og brekker i to. Hvorpå forparten slåes til pinneved og forskipet synker inni den bukta hvor vi så finner det nærmere 250 år senere. Av besetningen på 13, omkom 3. En brakk en finger, de øvrige kom inn til Skjernøya. Bergningen av skipet pågikk i nærmere fire år, dette p.g.a. rykter om at det skulle befinne seg en gullkiste ombord.
Pr. d.d. ligger det som vi i våre dager har berget fra skipet, nedstuet i en conteiner i kjelleren på sjøfartsmuseet.
I en bisetning nevnte han at de opplysninger som hadde stått i sjøfartsmuseets årbok var feil. Her ble det opplyst at skipet var en engelskmann, "The Elisabeth", som forliste hin novembernatt. Sannheten er imidlertid den at "The Elisabeth" forliste på Odd i 1714.
I de snart fire år som er gått siden Rognmo begynte å interessere seg for vrak og kysthistorikk har han registrert mellom 7-800 vrak/forlis i tidsrommet 1667 og 1800, bare på Sørlandskysten.
Fra de elste tider og frem til i dag er det anslagsvis forlist ca. 22.000 fartøyer på Norskekysten. Av disse er kun ca. 2-300 funnet (påvist). Kun omlag 10 % av alle de forlistefartøyene er det fremdeles noe tilbake av. Da snakker man om de som befinner seg på tilgjengelig dybde..
I Norge er alle funn som blir gjort, og kan på noen måte tilbakevises til å ha tilhørt et skip, samt eldre enn 100 år, statens eiendom. D.v.s. finneren får i utgangspunktet ikke annet enn takk for hjelpen. Nå skal det imidlertid nevnes at de senere års praksis har vært noe annet; ettersom det også i Norge har "dryppet" litt på finnerne. (Runde-skatten og sølvskatten ved Risør). England derimot praktiserer et system hvor finneren står som eier av funnet, men staten har førsterett til kjøp, da til markedtakst. Funnet blir heller ikke i samme grad, som i Norge, holdt hemmelig. Dette ut fra den filosofi at det dreier seg om en felles kulturarv. Alle har vi en del av den, og det er således i alles interesse å ta vare på denne arven.
Rognmo presiserte at han ikke selv var dykker, men hans spesielle form for dykking bedrev han i gamle, støvete dokumenter. Hvilket han i likhet med vrakdykking beskrev som et nitid tålmodighetsarbeide. Skriften er Gotisk og språket gammeldansk. I tillegg er rettsprotokollene fulle av alt tenkelig, godt og vondt, som mennesker kan ha på gang seg i mellom, kanskje mest vondt. Som ikke dette er nok, forekommer det ofte grove feil i sjøforklaringene. Likeledes kunne strøm og vind føre til store divergenser i angitt possisjon og virkelig endeligt for

et vrak. --- Som en digresjon kan nevnes historien om en skute fra Sandefjord som forliste utenfor Skagen. Mannskapet reddet seg i land, og da de den neste dag skulle ut, sammen med folk fra land, for å lokalisere skuta, som forøvrig lå på grunt vann, fant de ingenting, samme hvor meget de lette. Som ventelig var ble danskene etterhånden noe skeptiske til nordmennene og deres historie. Ja, de mente endog det var svindel og bedrag. Noen månder senere lå et par fiskere utenfor Neset og pilket. Plutselig dukker en mast opp av havet. Det var med nød og neppe de unngikk å bli spiddet. Et øyeblikk senere dukket hele skuta opp av vannet. Det var hin Sandefjordsskute som forliste utenfor Skagen. Den hadde drevet under vann med strømmen, for så å dukke opp utenfor Neset.
Alrede på 1500-tallet hadde man muligheter for å dykke og heve sunkne skip, om enn primitivt. I dag er teknologien på topp. Med det avanserte utstyr som forefinnes kan vi påvise gjenstander som ligger nede i sand og mudder. Til og med hva slags form og materiale gjenstanden består av. Magnetfelt kan registreres fra overflaten på ganske mange meters dyp. Men det dreier seg om svært kostbart utstyr.
Siden tidenes morgen er det ikke småtterier av forlis som har funnet sted på verdensbasis. Røflig estimert ca. 1.2 millioner. Ut fra de få vi har greid å finne, kan vi slå fast at havbunnen er mindre utforsket enn månens overflate.
For å gi en liten pekepinn på noe av den dramatikk som har utspunnet seg utenfor vår egen stuedør, nevnes noen få lokale eksempler;
1697, skip fra Bergen forlist på Hellersøy. 1693, tysk galliott fra Køningsberg "St Johannes" sank i Skjernøysund etter havari i sjøen. 1739, russer, på vei til Irland i ballast. Pengelast. Støtte på Oddeknubben. 1724, "Magdalene Eufrasine" gikk på Slettinga i storm. Typisk for forlis her er at ingen overlevde. 1730, tysker "Profeten Elias" forlatt i havet og senere slept i land og sank i bukt på Rosnes. 1721, ire, "The Progress" til bunns på vestsiden av Skogsøy, etter grunnstøtning i fylla. Losen stakk av og gjemte seg.
1703, "Falken" sank i Skiftensvika etter grunnstøtning, lastet med sprit og tobakk. 1750, forlis på Slettinga. Sank på innsiden etter først å ha blitt kastet over hele holmen. W-SW storm, ingen overlevende. Man fant mynter og sedler i hele sporet over øya.
1753, Oddskjærene, ire. -- Og slik kunne man fortsette utover natten. Da klokken var godt passert ti måtte Rognmo gi seg. Men for en engasjert tilhører kunne det virke som det var utømmelige kilder å øse av I sannhet var det et engasjert publikum som begav seg på hjemvei den aftenen.

Svein B.
sekretær.

MÅKEN OG SKIPPEREN

Måken skrek over havets speil:
"Skipper, ta inn ditt hvite seil!"
Skipperen gapte og strakte seg doven,
"Måke, hold opp med ditt skrik her fra voven".
"Skipper, skipper ta seilet inn,
jeg spår der kommer en virvelvind".
"Snakk du tosse - det kjenner du ei,
hvem er skipper - du eller jeg?"
Hu-u-u, der fór over havet blesten.
Skipet forgikk i bølgene - nesten.
Måken over havet fløy,
"Nå kan du se at jeg ikke løy!"
Gode råd bør man alltid høre,
og skipperen kløddе seg bak øre.

Ukjent forfatter.
rg.

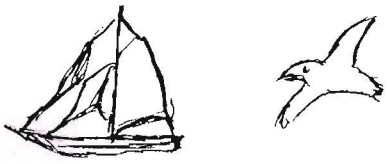

Bildet stammer antaklig fra 1908 og viser barkskip "Norviskosia" i bakgrunnen. Bildet er fra Farestadvågen (Stangodden), og husene på Rosnes kan sees.
Personene fra venstre: Erling Christensen, Bernhard Pettersen, Godfred Gundersen, Petrus Pedersen, Johan Tørresen, Gabriel Syvertsen. Bak: Peder Pedersen.

SMÅNYTT FRA ØYA

Kan det kanskje tyde på at arbeidet på veien mellom Farestad og Valvik kan bli tatt opp igjen i vinter? Det er jo flere år siden sist og den er humpete og lei. I fjor var det jo Tregdeveien, eller veien til søppelplassen som det gjalt livet med, men vi er nå likevel litt optimistiske, da det i de siste dagene av november har vært en viss oppmerking av veien. Det er jo bare noen få svinger som det gjenstår å rette ut før veien kan asfalteres ferdig. - Vi får leve i håpet. ---

Moloen på Dyrstad hadde begynt å sige ut. Den fikk vel en knekk etter den siste stormen for et par år siden. Men nå i høst har kystverkets folk forsterket ytre ende på moloen fra bunnen av, med store steiner som er armert sammen med jernbolter og en tykk sementstøyp oppå, så nå får vi håpe den holder for vinterstormene. -------

Det har i høst vært holdt menighetsrådsvalg i alle menigheter, også her på Skjernøy. Resultatet ble som følger: Ingebjørg Handal, Åshild Aalvik, Ivar Syrdal og Georg Walvick, med Kari Pedersen som 1. vararepresentant. De er valgt for de neste 4 år. ----

Det er i høst satt opp stolper og strukket elektrisk kabel fra Dyrstad til det gamle skolehus, hvor det nå blir lagt inn lys. Det er historielaget på øya som har satt i gang dette, med hjelp av penger fra Kulturfondet. Så nå skinner snart lyset på det gamle Dyrstad skolehus, som nå er blitt skolemuseum. ------

Helt siden forrige vinter har det på mange grantrær, særlig på eldre trær, forsvunnet mer og mer bar. Noen trær står så og si barløse. Det kan være noe bar igjen ytterst på grenene. Det spørs om de vil overleve. Årsaken til dette er ikke forurensning, men rett og slett lus. Barlusene har fellesnavn som Chermesidae på flere arter som lever på nåler, grener og stammer av bartrær. ---

Det vil bli satt igang prøvedrift med lokale bussruter i Mandal og distriktene. De skal kjøre med to små-busser med avgang hver time. De vil også kjøre til Skjernøy på kveldstid, fram til kl. 23.00. Det vil særlig være til hjelp for de unge som er i byen på forskjellige aktiviteter. Det vil lette foreldrene fra å hente og bringe. - Det er Sørlandsruta som står for dette, i samarbeid med Miljøverndepartementet, og det er for en prøvetid på to år. Hensikten ligger på det miljømessige plan - å prøve å få mindre biltrafikk til og fra byen. --

Den 20/10 var det barnedåp på kapellet. Foreldre: Heidi og Øyvind Seyffarth. Barnets navn: Fredrik. Vi gratulerer. Heidi (f. Larsen) kommer fra Nedre Farestad, mens han kommer fra Hille. -----

Det er ikke bare makrell, lyr og hummer som er på vei tilbake. Det samme er tilfelle med villingen (hvittingen). En masse yngel, så stor som mort, opptrer langs bryggene. Det ville være gøy å kunne ligge i bukter og viker og dra villing en fin sommerkveld. Og så godt som det smaker med nystekt villing. -------

---

Det er på tide å minne om kontingenten for neste år. Vi prøver å kjøre med det samme som nå, kr. 30.- og $ 5.- i USA og håpe at det holder. Det skulle gå, hvis bare alle betaler inn. Innbetalingsblankett vedlegges i dette nr. og vi håper at alle vil reagere raskt. --------

På grunn av den fine sommeren i år hadde all frukt en veldig fin smak, både epler og plommer. Ja selv honningen smaker bedre enn vanlig. Og alle bær burde jo være helt stappfulle av solrike vitaminer.-------

Helt på tampen får vi med at vi hadde gleden av å få besøk av Flekkerøyguttene på kapellet fredag 8. des. - De består av ca. 30 kraftige mannsstemmer, assistert av et trekkspill, en kontrabass og et par gitarer. De har sunget i mange år og er svært populære. De har også gitt ut noen kasetter. De reiser rundt hele landet og en må være tidlig ute hvis en ønsker besøk. Samtidig er det vanlige arbeidsfolk (før var vel de fleste av dem fiskere), så det er jo bare i fritiden de reiser rundt. De har ikke latt seg påvirke av moderne sving og rytmer, men synger de gamle, gode evangeliske sangene. - Det var en glede for oss å høre dem og ønsker at de snart kommer tilbake.-------

Det var, som vi før har nevnt, en fantastisk sommer, og det har også vært en fantastisk høst. September var fin, og de første 14 dagene av okt. foregikk hummerfisket i drømmevær. Høye temperaturer, stille og rolig vær. Fra midt i okt. til ca. midt i nov. var det ganske mye regn og rusk, men svært mildt. Siste halvdel av nov. var bare helt fantastisk. Blikkstille eller bare svak vind nesten hver dag, og tindrende klart og temp. rundt eller bare litt under null. Hvem snakket stygt om november?
På grunn av dette uvanlige været har også naturen oppført seg noe uvanlig. Villrosene blomstret som normalt, blomstret av og satte nyper. Senere begynte de å blomstre på nytt og sto med både nyper og utsprungne blomster. Også spireaen blomstret igjen, senhøstes. Og de lønnetrærne som mistet sine blader under tørken i sommer, satte nye blad. De som ikke frosten ha tatt står fremdeles grønne og frodige. Vi kan være enig med dikteren om at;

Aldri så man slik en sommer
to gang' lagde svanen egg.
To gang' knoppet markens blommer
to gang' blomstret rogn og hegg.

En kan fristes til også å si at aldri så man slik en høst. Ikke nedbør av noen slag siden 12. nov. Men så vet vi at vi er inne i advent og nærmer oss jul. Vi kan nok vente annet vær, men det er herlig så lenge det varer.
Og så er vi kommet til veie ende, både for denne gang og for i år. Vi takker hver enkelt som har bidradd med stoff til avisen, men vi kunne gjerne ønske en større reaksjon, både helt lokalt og fra de mer fjerntliggende steder.---

Så ønsker vi alle våre lesere en riktig

God Jul

og Godt nytt år 1990.